

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
Центр медієвістичних студій

УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Гуманітарний факультет
Філософсько-богословський факультет

З благословення

Глави Української Греко-Католицької Церкви
Блаженнішого Святослава ШЕВЧУКА

Видання здійснюється
у рамках публічного проекту
«Соборна Україна та Київська традиція»
за жертовної підтримки українських меценатів

ДУХОВНА СПАДЩИНА ДАВНЬОГО ГАЛИЧА

Український католицький університет
Львів ∞ 2018 ∞ Івано-Франківськ

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ДРУКУ
РІШЕННЯМ ВЧЕНИХ РАД:

ГУМАНІТАРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
протокол № 5 від 5 вересня 2017 р.

ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
протокол № 1 від 30 січня 2018 р.

РЕЦЕНЗЕНТ ЗБІРНИКА
доктор історичних наук, професор
Мирослав Волощук

© Український католицький університет, 2018

© Ігор Сковчиляс, текст, 2018

© Олег Дячок, макет, 2018

© Віра Фрис, текст, 2018

ISBN 978-617-7637-01-0

УКРАЇНСЬКИЙ
КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
вул. І. Свенціцького, 17, Львів 79011
press.ucu.edu.ua факс: (032) 240 94 96
Свідоцтво ДК 5801 від 23 листопада 2017 року

ЗМІСТ

I. <i>Віра Фрис</i> . Галицьке Євангеліє 1144 року – унікальна пам'ятка релігійної культури княжої доби	11
Додаток. Література до вивчення Галицького Євангелія 1144 року	23
II. <i>Ігор Скочиляс</i> . Княжий Галич в історії київського християнства: культура, релігія, політика й еклезіальна пам'ять (XII–XVI століття)	29
1. Релігійна культура	29
2. Поширення християнства у Прикарпатті	41
3. Галицька земля-князівство: територія та політичний і соціальний статус	52
4. Галич як княжа столиця та владича катедра	66
5. Фундація Галицької єпархії	88
6. Галицька митрополія: заснування та особливості еклезіального статусу	98
7. Галицькі владики та намісники й адміністратори (середина XII–XV століття)	116
8. Від владичої катедри до генерального намісництва в складі митрополичої архієпархії (1415–1539 рр.)	132
9. Історична пам'ять про Галицьку митрополію	140
Підсумкові міркування	156
Додатки	
Таблиця цифрового значення кирилических літер	160
Перелік ілюстрацій	161

Дорогі у Христі брати і сестри!

Підготовлений до друку науково-популярний збірник «Духовна спадщина Давнього Галича» безпосередньо відсилає до витоків Христової віри в західноукраїнських землях та увиразнює роль давнього Галича як одного з духовних центрів Русі-України. Покрайні записи унікальної пам'ятки християнської культури княжої доби – пергаментного Галицького Євангеліє 1144 р., вказують на тяглість і спадкоємність релігійно-культурної традиції Галицько-Волинського князівства та її тісний зв'язок із золотoverхим Києвом, звідкля Слово Боже, об'явлене у Святому Письмі, дійшло до Прикарпаття й воплотилося в серцях русичів-галичан. Знаково, що тривалий час Галицьке Євангеліє зберігалось на Крилоській горі в катедральному храмі Успення Пресвятої Богородиці, який є одним із символів єдності київського християнства.

Важливість виходу в світ цього збірника зумовлена і сучасним контекстом. Переписане на берегах Дністра для практичних потреб проповідання Доброї Новини, Галицьке Євангеліє за історичним збігом обставин наприкінці XVII ст. опинилося в далекій Москві, й відтоді доступ до нього мало дуже обмежене коло осіб. Натомість презентоване дослідження символічно повертає богослужбову книгу на батьківщину, в Україну, вказує на тисячолітній зв'язок між християнством і нашою національною культурою, дає свідчення присутності посеред нас люблячого Господа, який, готуючи своїх учнів до проповіді Євангелія, сказав їм: «Ось чому кожний книжник, навчений про Небесне Царство, подібний до господаря, який виймає із свого скарбу нове і старе» (Мт 13,52).

Для здійснення своєї євангелізаційної місії Церква використовує «нове і старе», як велів Їй Господь проголошувати спасіння тією мовою й у тій культурі, яку люди розуміють. Культура – це зустріч людини з іншими

людьми, а віра – зустріч людини і Бога. Ці два людських досвіди взаємопов'язані: культура – особливий вимір буття людини, а віра – особливий Божий дар і відповідь людини Богові, Який розкриває в історії Свій план спасіння. Культура, просвітлена вірою, якнайповніше виражає спілкування людини з Богом, свідчить Істину та сприяє суспільному благові. Цим виданням вшановуємо спадщину наших славних предків, утілену в мові, письмі та мистецтві, за посередництвом яких можемо новітніми засобами культури передавати досвід нашої віри прийдешнім поколінням.

Особно хочу сердечно подякувати всім учасникам цього науково-видавничого проекту, зокрема його керівнику панові Ігорю Олійнику, завдяки діяльному добродійству якого ми сьогодні тримаємо в руках ошатний збірник про Давній Галич та унікальну пам'ятку тогочасної християнської культури – Галицьке Євангеліє 1144 р. Заслугує всілякої підтримки й солідарна академічна співпраця двох університетів задля успішної реалізації проекту – Прикарпатського національного в Івано-Франківську та Українського католицького у Львові. Нехай Господь Бог щедро винагородить Вас небесними благами!

Мир і благословення Боже нехай перебувають завжди з усіма Вами!

† Святослав

*Дано в Києві,
при Патріаршому соборі Воскресіння Христового,
в день святих мученика Андрія Стратилата і тих, що з ним,
1 вересня 2017 року Божого*

КНЯЖИЙ ГАЛИЧ В ІСТОРІЇ КИЇВСЬКОГО ХРИСТІЯНСТВА: КУЛЬТУРА, РЕЛІГІЯ, ПОЛІТИКА Й ЕКЛЕЗИАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ (ХІІ–ХVІ СТОЛІТТЯ)

Ігор Скочиляс

1. РЕЛІГІЙНА КУЛЬТУРА

А ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО Й РЕЛІГІЙНОГО етосу Галицької землі (перша літописна згадка – 1152 р.)¹, що постала на південно-західних рубежах Русі, у вирішальний спосіб вплинула належність цих теренів до володінь династії Рюриковичів і, ширше, Східної Слов'янщини². Не менш важливе значення мало остаточне входження регіону в поле цивілізаційних впливів грецько-візантійської культури та під юрисдикцію Руської (Київської) митрополії, утвореної не пізніше 996/97 р. – найбільшої церковної провінції Царгородського патріархату³.

¹ *Літопис руський за Іпатським списком* / перекл. Л. Махновець. Київ 1989, с. 252. Академічний огляд політичної та соціальної історії Галицько-Волинської Русі вперше артикулював: М. Грушевський. *Історія України-Руси*: В 11 т., 12 кн., репр. вид., т. 3. Київ 1993, с. 1–142. Новітні інтерпретації феномена княжої доби представлено в дослідженнях: Л. В. Войтович. *Галицько-волинські етюди*. Біла Церква 2011; Я. Д. Ісаєвич. *Україна давня і нова: народ, релігія, культура*. Львів 1996, с. 22–43, 63–104; М. Ф. Котляр. *Галицько-Волинська Русь // Україна крізь віки*, т. 5. Київ 1998; його ж. *Формирование терри-*

тори и возникновение городов Галицко-Волинской Руси IX–XIII вв. Киев 1985; І. Крип'якевич. *Галицько-Волинське князівство*, 2-ге вид., зі змін. і доповн. Львів 1999; А. В. Майоров. *Галицько-Волинская Русь. Очерки социально-политических отношений в домонгольский период. Князь, бояре и городская община*. Санкт-Петербург 2001. ¶

² Див.: О. П. Толочко, П. П. Толочко. *Київська Русь* [= Україна крізь віки, т. 4]. Київ 1998. Нещодавно тезу про Київську Русь як складову радше латинської середньовічної Європи, ніж Візантійської співдружності держав, запропонував Крістіан Раффеншпергер: Ch. Raffensperger. *Reimagining Europe: Kievan Rus' in the Medieval World*. Cambridge (Mass.) – London 2012. ¶

³ Найповніший виклад церковної історії України княжої доби репрезентує монографія: S. Senyk. *A History of the Church in Ukraine*, т. 1: *To the End of the Thirteenth Century*. Rome 1993. Сучасні уявлення про історію Київської митрополії аналізованого періоду розкрито в: А. Gil, I. Skoczylas. *Przed wielkim podziałem: Metropolia kijowska Cerkwii Prawosławnej do 1458 roku*. Lublin – Łwów 2013. Див. також російський погляд на давньоруську спадщину Київської Церкви: Б. Н. Флоря. *Исследования по истории Церкви. Древнерусское и славянское средневековье*: Сборник. Москва 2007. ¶

НАУКОВЕ ВИДАННЯ
Серія «Київське християнство», т. 12
Серію засновано 2013 року

ДУХОВНА СПАДЩИНА ДАВНЬОГО ГАЛИЧА

Ігор Скочиляс
Віра Фрис

<i>Літературна редакція</i>	Наталія Кіт Галина Ференц
<i>Технічна редакція</i>	Ростислав Рибчанський
<i>Макет і верстка</i>	Олег Дячок
<i>Коректори</i>	Ольга Музичка Рената Кивелюк

Підписано до друку 1.03.2018. Формат 70×100 1/16.
Папір MUNKEN PURE (COROLLA BOOK IVORY). Друк офсетний.
Гарнітура ARNO PRO. Ум. друк. арк.13,65. Обл. вид. арк. 10,8.
Наклад 650 прим.

УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
вул. І. Свенціцького, 17, м. Львів, 79011
факс: (032) 240 94 96
ел. пошта: ucipress@ucu.edu.ua, веб-сайт: press.ucu.edu.ua
Свідоцтво ДК 5801 від 23 листопада 2017 року

НАДРУКОВАНО У ДРУКАРНІ «XXXXXX»
вул. XXXXXXXXXXXXXXX, XX, м. XXXXXX XXXX
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК xxx від xx.xx.xxxx